

Europos istorija

60 metų bendros pažangos

European **Political**
Strategy Centre

kovo 1 d.

Atsakomybės ribojimo pareiškimas:

Šiuo Europos politinės strategijos centro leidiniu siekiama prisidėti prie Europos Komisijos veiklos rengiant Baltąją knygą dėl Europos ateities ir ruošiantis Romos aukščiausio lygio susitikimui Romos sutarčių 60 osioms metinėms pažymėti.

Pateikta informacija ir pareikšta nuomonė yra tik autorių ir negali būti laikoma oficialia Europos Sąjungos nuomone.

© Europos Sąjunga, 2017

Pakartotinai naudoti leidžiama nurodžius šaltinį.

Pakartotinio Europos Komisijos dokumentų naudojimo politika reglamentuojama Sprendimu 2011/833/ES (OL L 330, 2011 12 14, p. 39).

Naudoti ar atgaminti nuotraukas ir kitą medžiagą, kurios autorių teisės nepriklauso Europos Sąjungai, galima tik gavus autorių teisių turėtojų leidimą.

Print: ISBN 978-92-79-66409-0 • doi:10.2872/0163 • Catalogue number: ES-01-17-157-LT-C
PDF: ISBN 978-92-79-66367-3 • doi:10.2872/8112 • Catalogue number: ES-01-17-157-LT-N
HTML: ISBN 978-92-79-66387-1 • doi:10.2872/53234 • Catalogue number: ES-01-17-157-LT-Q

European **Political**
Strategy Centre

Romos sutarčių 60 osios metinės – puiki proga pamąstyti apie Europos Sąjungos ateitį: daugiausia žvelgti pirmyn, tačiau kartu įvertinti ir praėjusius dešimtmečius. Dabar, kai atrodo, jog kai kuriems pagrindiniams principams, iki šiol buvusiems demokratinių šalių ir pažangios ekonomikos pagrindu, iškilo grėsmė, ypač svarbu prisiminti tikruosius Europos integracijos tikslus.

Europos istorija – tai ne tik taikos, demokratijos, solidarumo ir laisvės, bet ir klestėjimo, lygybės, gerovės ir darnos istorija. Šiuo kritiniu istorijos laikotarpiu verta prisiminti mus, europiečius, vienijančius principus ir mūsų visų laimėjimus, kuriais džiaugėmės kartu.

Žinoma, būta nesėkmių, o ateities iššūkiai kartais gali atrodyti neįveikiami. Būtent todėl reikia laiko dialogui, apmąstymams ir svarstymams. Galbūt būtų naudinga pradėti nuo ilgalaikių Europos Sąjungos veiklos rezultatų įvertinimo.

**„Žmonija privalo prisiminti, kad taika nėra
Dievo dovana savo sukurtoms būtybėms
– tai mūsų dovana vieni kitiems.“**

*1986 m. Nobelio taikos premijos laureatė,
Holokaustą išgyvenusi Elie Wiesel*

Taika

Įkūrus Europos Bendrijas prasidėjo ilgiausias Europos rašytinėje istorijoje taikos ir stabilumo laikotarpis – nuo Antrojo pasaulinio karo praėjo 70 metų.

2012 metais Europos Sąjungai įteikta Nobelio taikos premija. Taip įvertintas jos vaidmuo didžiąją dalį Europos transformuojant iš karo žemyno į taikos žemyną.

Europos Sąjungai taika svarbi visur: šiuo metu pasaulyje vyksta daugiau kaip 40 ginkluotųjų konfliktų, ir Jungtinių Tautų taikos palaikymo misijoms ES teikia didžiausią kontingentą.

////////////////////////////////////

„Dabar Europos Sąjungoje yra nemažai šalių, kurios 1988 metais, kai mes savo šalyje pradėjome demokratinį judėjimą, dar negalėjo džiaugtis demokratinės visuomenės vaisiais. [...] Tačiau jos mus pralenkė. Jos nuėjo tolyn, o mes likome už jų.“

Birmos politikė, 1991 m. Nobelio taikos premijos laureatė Aung San Suu Kyi

---

Demokratija

1957 metais tik dvylika iš dabartinių ES valstybių narių buvo demokratinės. Šiandien ES yra 28 demokratinės šalys.

ES yra didžiausia demokratių valstybių sąjunga pasaulyje.

Visi Sąjungos piliečiai, nesvarbu, kur gyvena, turi teisę balsuoti ir būti kandidatais Europos Parlamento ir vietos savivaldos rinkimuose.

Iš dešimties šalių, kurių rinkėjų dalyvavimas yra aktyviausias pasaulyje, šešios yra ES valstybės narės.

„Europos Sąjungos sutarties 42 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta solidarumo sąlyga [...] reiškia, kad užpuolus vieną valstybę kitos valstybės narės privalo jai teikti pagalbą ir paramą, nes užpuolikas nėra vien Prancūzijos priešas – jis visos Europos priešas.“

Prancūzijos Prezidentas François Hollande'as

Solidarumas

Po 2015 m. lapkričio 13 d. Paryžiuje įvykdytų išpuolių Prancūzija paprašė valstybių narių savitarpio pagalbos kovai su terorizmo grėsme. Valstybės narės reagavo greitai ir vieningai.

Nepraėjus nė dviem savaitėms kelios valstybės narės: Vokietija, Jungtinė Karalystė, Belgija, Estija, Slovakija ir Slovėnija, sutiko suteikti karinę pagalbą kovos su Islamo valstybės grupuote operacijoms Sirijoje ar Irake arba kitoms Europos Sąjungos saugumo ir gynybos misijoms. Netrukus prie jų prisijungė ir kitos valstybės narės.

Europos solidarumas pasireiškia ir ekonomikos srityje: daugiau kaip dešimtyje šalių ES finansavimas sudaro daugiau kaip 40 procentų visų viešųjų investicijų.

„Nepaisydami kainos,
kurią sumokėjome, laikome
aukštai iškėlę galvas, nes
laisvė neįkainojama.“

*Lenkijos politikas, 1983 m. Nobelio taikos
premijos laureatas Lechas Wałęsa*

Laisvė

Laisvė yra viena iš pagrindinių ES vertybių, įtvirtintų Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje. Ji, be kita ko, reiškia piliečių teisę laisvai judėti ir apsigyventi Sąjungos teritorijoje.

Asmens laisvių – teisės į privatų gyvenimą, minties, religijos, susirinkimų, saviraiškos ir informacijos laisvės – apsaugą garantuoja Pagrindinių teisių chartija.

ES valstybės narės sudaro trečdalį visų laisvų pasaulio valstybių.

Europa neabejotinai yra laisviausias žemynas visame pasaulyje ir tarptautiniuose spaudos laisvės reitinguose užima pirmąsias vietas.

„Lenkijos integracija į ES 2004 metais šaliai buvo lūžio taškas. [...] Suderinę savo teisės aktus su *acquis communautaire*, gavome daug ekonominės ir socialinės bei politinės naudos: 2004–2012 metais suminis mūsų BVP augimas pasiekė 46,3 procento.“

Buęs Lenkijos užsienio reikalų ministras Radosławas Sikorskis

---

Klestėjimas

Narystė ES visiems suteikė didesnę bendrą gerovę. Sąjungoje vienam gyventojui tenkančios BVP dalies vidurkis per pastaruosius dvidešimt metų beveik padvigubėjo. Kai kuriose mažiau pasiturinčiose valstybėse narėse ši BVP dalis išaugo beveik dešimt kartų.

Nuo 2013 m. sausio mėn. iki 2016 m. rugsėjo mėn. sukurta 10 milijonų darbo vietų, taigi 27 ES valstybių narių užimtumo rodiklis beveik niekada nenukrenta žemiau 69,7 procentų.

Euro yra antra pagal svarbą pasaulinė atsargų valiuta – visame pasaulyje centrinių bankų eurais saugoma atsargų suma siekia beveik 1,5 trilijono.

**„Be ES finansavimo
šis atradimas nebūtų
buvęs įmanomas.“**

*Naująją planetų sistemą TRAPPIST-1
atrado Belgijos astronomas Michaëlis Gillonas*

Atradimai

Nuo 1984 metų, kada buvo pradėta vykdyti pirmoji visos Europos bendroji programa, Europos Sąjunga į mokslinius tyrimus ir naujas technologijas bei produktus, kurie mūsų gyvenimą daro patogesni, jau investavo beveik 200 mlrd. EUR. Aštuntoji bendroji programa „Horizontas 2020“ yra didžiausia pasaulyje tarpvalstybinė mokslinių tyrimų programa.

Europos Sąjunga – pasaulinė mokslinių tyrimų ir inovacijų pirmūnė. Jai tenka ketvirtadalis viso pasaulio išlaidų moksliniams tyrimams ir trečdalis pasaulio patentų paraiškų.

Žmonijos pažangai nusipelnę Europos Sąjungos mokslininkai, ekonomistai, rašytojai, gydytojai, menininkai ir aktyvistai yra gavę daugiausia Nobelio premijų istorijoje.

„„Erasmus“ yra kur kas daugiau nei studijų patirtis. Man tai buvo būdas pažvelgti į pasaulį kitomis akimis, pajusti ir atrasti naujų emocijų, išmokti to, ko nerasi nė viename vadovėlyje.“

Studentas pasakoja apie mainų pagal programą „Erasmus“ patirtį

Mes, europiečiai, galime laisvai apsigyventi, keliauti ir sulaukti senatvės bet kurioje Europos vietoje. Dėl bendrosios rinkos skrydžiai tapo pigesni, keliauti kyla mažiau biurokratinių kliūčių, o skambinti ir atsilipti telefonu užsienyje šiandien kainuoja 90 procentais pigiau nei 2007 metais. Netrukus tarptinklinio ryšio mokesčiai bus visiškai panaikinti.

Šiuo metu 6,5 mln. Europos Sąjungos gyventojų yra išvykę dirbti į kitas ES valstybes nares.

Nuo 1987 metų pradėta vykdyti programa „Erasmus“ jau yra suteikusi galimybę 9 milijonams asmenų studijuoti, mokytis, užsiimti savanoriška veikla arba įgyti profesinės patirties užsienyje.

ES ikimokyklinio ugdymo rodiklis yra aukščiausias iš visų Didžiojo dvidešimtuko šalių – dar iki privalomo švietimo etapo ugdymo įstaigas lanko 94,3 procento ketverių metų ar vyresnių vaikų.

Galimybės

„Prieš įstatymą
visi lygūs.“

*ES pagrindinių teisių
chartijos 20 straipsnis*

Nuo pat pradžių Europos integracija buvo grindžiama nediskriminavimo principu, juo paremta visų sričių Europos Sąjungos politika.

Moterų ir vyrų lygybė yra viena iš pagrindinių Europos Sąjungos vertybių.

Viskas prasidėjo nuo vienodo užmokesčio už vienodą darbą principo, kuris dar 1957 metais buvo įtrauktas į Romos sutartį. Dabar vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas yra sumažėjęs iki 16 procentų.

Šiandien Europos universitetus baigia daugiau moterų nei vyrų.

Vidutinis Europos moterų asmens laisvės indeksas yra aukščiausias pasaulyje.

Lygybė

„Sajungos tikslas –
skatinti taiką, savo vertybes
ir savo tautų gerovę.“

Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnis

Gerovė

Europos socialinis modelis – tai stipri išlyginamoji jėga, kuri panaikino labai didelę dalį rinkos pajamų nelygybės. Nelygybės lygis svyruoja nuo 22 procentų Estijoje iki 43 procentų Airijoje, nors tai dar neprilygsta JAV (18 proc.) ar Japonijos (15 proc.) rodikliams.

ES piliečių gyvenimo trukmė daugiau kaip aštuoneriais metais viršija pasaulio vidurkį (28 ES valstybėse narėse numatoma viso gyvenimo trukmė yra 79,6 metų, o pasaulio vidurkis – 71,4 metų).

Visi ES darbuotojai turi teisę į mokamas kasmetines keturių savaitių trukmės atostogas. Tokiose šalyse kaip Kanada ir Japonija pirmaisiais metais mokamos atostogos trunka tik dešimt dienų, o Jungtinėse Valstijose minimali mokamų atostogų trukmė teisės aktais nenustatyta.

Be to, Europos Sąjungoje visos moterys turi teisę gauti bent 14 savaitių motinystės atostogas ir, gimus vaikui ar vaiką įsivaikinus, kiekvienas iš tėvų gali išeiti vaiko priežiūros atostogų.

„Europa visada pirmoji
stengiasi rūpintis ekologija.
Mūsų planetai reikia nuolatinio
rūpesčio ir dėmesio.“

Popiežius Pranciškus

Tvarumas

1972 metais pirmą kartą buvo pradėta vykdyti Europos aplinkos politika. Nuo tada ES pradėjo spręsti rūgščiojo lietaus ir retėjančio ozono sluoksnio problemas.

Šiandien Europos miestų oro taršos lygis yra vienas mažiausių pasaulyje. Tai pasiekta pirmiausia anksti uždraudus tokius teršalus kaip šviną degaluose. Antrinio atliekų perdirbimo mastas Europos Sąjungos savivaldybėse išaugo nuo 30 procentų 2004 metais iki 43 procentų 2014 metais. 96 procentai Europos Sąjungos paplūdimių yra pakankamai švarūs, kad juose būtų galima maudytis, o 85 procentai jų įvertinti puikiai.

Kovos su klimato kaita srityje ES įrodė, kad darnus vystymasis ir ekonominė pažanga gali būti suderinami. 1990–2015 metais Sąjungos išmetamo anglies dioksido kiekis sumažėjo 22 procentais, o ekonomika išaugo 50 procentų.

2010–2015 metais ES investicijos į atsinaujinančiųjų išteklių energetikos plėtrą buvo didesnės nei į bet kurios kitos rūšies energetiką. Dabar vienam ES gyventojui tenkanti atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis yra tris kartus didesnė už pasaulio vidurkį.

„Mūsų prioritetas – prekybos susitarimus sudaryti su ES ir didelėmis prekybos zonomis, o ne su atskiomis ES valstybėmis.“

Japonijos Ministras Pirmininkas Shinzo Abe

Įtaka

Europos Sąjunga yra didžiausias prekybos blokas pasaulyje. Bendra 27 ES valstybių narių eksporto vertė – apie 5,8 trln. EUR. Tai sudaro per trečdalį viso pasaulio eksporto ir daugiau kaip du su puse karto viršija Kinijos bei daugiau kaip tris kartus – JAV eksporto mastą.

ES yra pagrindinė 80 šalių prekybos partnerė.

ES yra didžiausias pasaulyje tiesioginių užsienio investicijų šaltinis ir jų paskirties vieta.

Europos Sąjunga ir jos valstybės narės yra didžiausios pasaulyje pagalbos teikėjos – 2015 metais jos suteikė daugiau kaip pusę visos oficialios paramos vystymuisi.

„Europa yra svarbi,
nes įvairovė – geriau
nei monotonija.“

Eitynių #PulseofEurope dalyvis

Europos Sąjungoje yra 24 oficialiosios kalbos ir per 60 vietos regioninių bei tautinių mažumų kalbų.

ES grindžiama principu „vienybė įvairovėje“. Europos Sąjungos sutarties 4 straipsnio 2 dalis yra nacionalinės tapatybės apsaugos pagrindas. Kad nepažeistų nacionalinės ar regioninės kompetencijos, ES yra nustačiusi subsidiarumo principą, kuriuo užtikrinama, kad Europos Sąjungos lygmeniu būtų sprendžiami tie klausimai, kurių valstybės narės negali išspręsti pačios, pavyzdžiui, oro taršos problema.

Europoje yra daugybė kultūros objektų, todėl ji tapo populiariausia pasaulyje turistų lankoma vieta. Pasaulinio tyrimo duomenimis, pagal atvykstančių užsienio turistų skaičių 2015 metais Prancūzija, Ispanija ir Italija atitinkamai užėmė pirmą, trečią ir penktą vietas.

Įvairovė

Bibliografija

Taika:

Elie Wiesel, „[Hope, Despair and Memory](#)“, Nobelio premijos laureato kalba, 1986 m. gruodžio 11 d.

Thorbjørn Jagland, Norvegijos Nobelio komiteto pirmininkas, Kalba 2012 m. [Nobelio premijos įteikimo ceremonijoje](#), 2012 m. gruodžio 10 d.

Tarptautinis strateginių tyrimų institutas, „[Armed Conflict Survey 2016](#)“, 2016 m. kovo 29 d.

Taikos partnerystės institutas, „EU Contribution to UN Peacekeeping“, 2016 m. kovo 17 d.

Demokratija:

Aung San Suu Kyi, „[You have to know why the world is the way it is or you have to want to know](#)“, Kalba atsiimant Sacharovo premiją už minties laisvę, 2013 m. spalio mėn.

Grafeus, „[Democracy Map of Europe](#)“, 2013 m. rugsėjo mėn.

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, „[Geresnio gyvenimo indeksas](#)“.

Solidarumas:

François Hollande, Kalba per [Prancūzijos parlamento bendrąją sesiją](#), 2015 m. lapkričio 16 d.

Europos Parlamento tyrimų tarnyba, „Activation of Article 42(7) TEU France's request for assistance and Member States' responses“, informacija Vadovų Tarybai, pirmą kartą [paskelbta 2015 m.](#) gruodžio mėn., [atnaujinta 2016 m.](#) liepos mėn.

Europos Komisija, „[Europos struktūrinių ir investicijų fondų indėlis į darbo vietų kūrimą, ekonomikos augimą bei investicijų plano ir Komisijos prioritetų įgyvendinimą](#)“, 2016 m.

Laisvė:

Day M., „[Freedom is priceless, Walesa tells Poland](#)“, The Telegraph, 2005 m. rugpjūčio 30 d.

[ES pagrindinių teisių chartijos II antraštinė dalis](#). Freedom House, „[Freedom in the World 2017](#)“, 2016 m.

Žurnalistai be sienų, „[2016 World Press Freedom Index](#)“, 2016 m.

Klestėjimas:

Radosław Sikorski, '[Spurring on the European Project](#)', in New Eastern Europe, Issue 4 (IX)/2013."

Eurostatas, „BVP vienam gyventojui“, 2016 m. rugsėjo mėn.

Eurostatas, „Užimtumo statistika“, 2016 m. lapkričio mėn.

Tarptautinis valiutos fondas, „[Currency Composition of Official Foreign Exchange Reserves](#)“, 2016 m. gruodžio 30 d.

Atradimai:

Heath R., „[EU cash, Belgian beer, and the final frontier](#)“, 2017 m. vasario 23 d.

Europos Komisija, „[30 Years of EU Research Framework Programmes](#)“, Horizon Magazine, specialusis leidimas, 2015 m. kovo mėn.

[Oficiali Nobelio premijos interneto svetainė.](#)

Galimybės:

Europos Komisija, „[Erasmus: I am one of the two million who did it!](#)“, 2010 m.

Europos Komisija, „[Nuo „Erasmus“ iki „Erasmus+“: Trisdešimties metų istorija](#)“, informacijos suvestinė, 2017 m. sausio 26 d.

Eurostatas, „[EU citizenship - statistics on cross-border activities](#)“, 2013 m. balandžio mėn.

Eurostatas, „[Europe 2020 indicators – education](#)“ ir „[The EU in the world - education and training](#)“, 2016 m. kovo mėn.

Lygybė:

Eurostatas, „[Vyru ir moterų darbo užmokesčio skirtumo statistika](#)“, 2016 m. lapkričio mėn.

Eurostatas, „[Tretinio mokslo statistika](#)“, 2015 m. gruodžio mėn.

CATO institutas, „[Human Freedom Index 2016](#)“, 2016 m.

Gerovė:

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, „[Pajamų ir skurdo pasiskirstymas](#)“, naujausi prieinami 2013 ir 2014 m. duomenys.

Pasaulio sveikatos organizacija, „[Pasaulio sveikatos organizacija: Tikėtina gyvenimo trukmė](#)“, 2015 m. duomenys.

Europos Komisija, „[Profesinis, asmeninis ir šeimos gyvenimas](#)“, 2016 m. lapkričio mėn.

[Fondas Wage Indicator](#), 2017.

Tvarumas:

Popiežius Pranciškus, [Kreipimasis į Europos Parlamento narius](#), Strasbūras (Prancūzija), 2014 m. lapkričio 25 d., antradienis.

Europos Komisija, „[The European Union Leading in Renewables](#)“, COP 21 brošiūra, 2015 m.

Tarptautinė atsinaujinančiosios energijos agentūra, „[The Power to Change: Solar and Wind Cost Reduction Potential to 2025](#)“, 2016 m. birželio mėn.

Europos Komisija, „[Europos energetikos pertvarka įsibėgėja](#)“, pranešimas spaudai, 2017 m. vasario 1 d.

Europos aplinkos agentūra, „[Report on European bathing water quality in 2015](#)“, 2016 m. rugsėjo mėn.

Stavros Dimas, „[Celebrating the Environmental Union](#)“, BBC News, 2007 m. kovo 23 d.

Europos aplinkos agentūra, „[Environmental indicator report 2016](#)“, 7 osios aplinkosaugos veiksmų programos stebėsenos elementas, 2016 m. gruodžio 9 d.

Pasaulio sveikatos organizacija, „[Urban Air Quality Database](#)“, 2016 m.

Įtaka:

Europos Komisija, „[A Stronger Global Actor](#)“, 2016 m. spalio mėn.

Stewart, H., '[Britain remaining in EU is 'better for the world', says Japanese prime minister](#)'; The Guardian, 5 May 2016.

Įvairovė:

Europos Komisija, „[Europos Sąjungos veiklos sritys. Daugiakalbystė](#)“.

Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnis.

#PulseofEurope: <http://pulseofeurope.eu/?lang=en>.

Pasaulio turizmo organizacija, „[Tourism Highlights](#)“.

©

LT viršelis: © AP Photo/Sergei Grits

© AP/Fotolia/Pavlo Vakhrushev

Taika: © AP Photo / B.H. Rollins

Demokratija: © AP/Fotolia/bizoo_n

Solidarumas: © AP Photo/Christophe Ena

Laisvė: © AP Photo/Lutz Schmidt

Klestėjimas: © AP/Fotolia/Lena Serditova

Atradimai: © ESA/ATG medialab, 2016 / Source: EC - Audiovisual Service

Galimybės: © AP/Fotolia/Syda Productions

Lygybė: © AP/Fotolia/Aliaksei Lasevich

Gerovė: © AP/Fotolia/haveseen

Tvarumas: © European Communities, 2009 / Source: EC - Audiovisual Service / Photo: Laurent Chamussy

Įtaka: © AP Photo/Mosa'ab Elshamy

Įvairovė: © AP/Fotolia/WavebreakmediaMicro

Leidinių biuras